

Asia: VN/28915/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jokamiehen oikeuden nojalla luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jokamiehen oikeuden nojalla luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta

Esityksen yhtenä tavoitteena on parantaa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa ja pienentää hyväksikäytön riskiä. SAK pitää hyvänä, että jokamiehen oikeuden nojalla luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten asemaa pyritään parantamaan lainsäädännöllä. Luonnontuotteiden kerääjien ei ole katsottu olevan työsuhteessa, vaan toimivan eräänlaisina yrittäjinä omalla liiketoimintavastuullaan, ja siksi heidän oikeudellinen asemansa on lainsäädännön näkökulmasta pitkälti sääntelemätön. Ulkomaalaiset luonnontuotteiden kerääjät ovat Suomessa vailla lainsäädännön tuomaa turvaa, josta räikein esimerkki on thaimaalaisten luonnonmarjanpoimijoiden ihmiskauppaoikeudenkäynti.

Hallituksen esityksen perusteluissa käsitellään sääntelyn erilaisia mahdollisuuksia, kuten työsopimussuhteisuus tai erillislaki. Valmistelun lähtökohtana on kuitenkin päädytty erillislakiin eikä työsopimukseen perustuvaan malliin. SAK korostaa, että Suomeen ei tule luoda työntekijöiden kolmatta kategorialla yrittäjien ja työntekijöiden välimaastoon ja toteaa, että ottaen huomioon luonnontuotteiden keräilijöiden tosiasiallisen aseman ja olosuhteet nämä tulisi katsoa työsuhteiseksi työntekijöiksi, kuten Ruotsissa. Myös ulkomaalaislainsäädännössä on erilaisia lupakategorioita sen mukaan, millaiseen oikeussuhteeseen on tarkoitus tulla maahan. Työsuhteeseen ja yrittäjätyöhön on omat lupansa, eikä kolmatta kategorialla ole tarkoituksenmukaista luoda.

Esityksestä käy ilmi, että hallituskauden loppuun mennessä on tarkoitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää työsopimuksen käsitteen laajentaminen myös luonnontuotteiden kerääjien sisällyttämiseksi työsopimuksen käsitteeseen. Edellä mainitut

valmistelut kuitenkin johtanevat konkreettisiin esityksiin vasta hallituskauden loppupuolella, ja siksi hallitus on päättänyt esittää erillislain säätämistä pikaisemmalla aikataululla. SAK kehottaa vakavasti pohtimaan vaihtoehtoa, että maahantulo luonnontuotteiden keruuseen edellyttäisi työsopimuksen liittämistä lupahakemukseen, jolloin luonnontuotteiden kerääjällä olisi työlainsäädännön turva.

SAK esittää huolensa työsuojeluviranomaisten tosiasiallisista mahdollisuuksista valvoa luonnontuotteiden keräilijöiden työehtoja, jos heidän ei katsota olevan työsuhteisia. Nämä huolet liittyvät muun ohella kerätyistä marjoista maksettuihin hintoihin ja majoitusolosuhteisiin.

SAK pitää erityisen huolestuttavana sitä, että ilman työsuhteen liittyvää turvaa luonnontuotteiden keräilijöiltä puuttuu oikeus myös työterveyshuoltoon. Työnantajan on järjestettävä työsuhteessa oleville työntekijöilleen lakisääteiset ennaltaehkäisevän työterveyshuollon palvelut. Pandemia-aikana tämä on tärkeätä myös tartuntariskien vähentämiseksi ja tartuntaketjujen katkaisemiseksi.

SAK näkee ongelmallisena, että ehdotettu laki ei tulisi vaikuttamaan luonnontuotteita keräämään tulevien ulkomaalaisten maahantulosäännöksiin. Uusi laki koskisi sekä viisumilla että viisumivapaasti Suomeen kutsuttavien kerääjien oikeusasemaa Suomessa. Hallitusohjelman linjauksen mukaan tulisi varmistaa, että työhön tulo Suomeen tapahtuu työntekoon tarkoitetulla luvalla eikä turistiviisumilla.

SAK näkee mahdollisia ongelmia myös siinä, että ehdotettu laki ei suoranaisesti koskisi luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten maahantulon edellytyksiä. Vaikka työ- ja elinkeinotoimistolle säädettäisiinkin tehtäväksi antaa Suomen ulkomaan edustustolle lausunto kerääjän maahan kutsuvan ostajan taloudellisista ja eräistä muista edellytyksistä, ei voida olla varma onko kyseinen lausunto riittävä ulkomaalaisen oikeusturvan kannalta. SAK kiinnittää huomiota myös siihen, että luonnonmarjanpoimijoiden tosiasiallinen kohtelu olisi erilaista ja riippuisi siitä, onko poimija tullut Euroopan unionin alueelta vai tämän ulkopuolelta.

SAK pitää myönteisenä, että uudessa laissa säädettäisiin kiellosta veloittaa kerääjiä rekrytointiin liittyvistä palveluista sekä perehdyttämisestä. Näillä ehdotuksilla on konkreettista merkitystä ulkomaalaisten kerääjien oikeusaseman parantamisen kannalta. SAK ehdottaa, että perehdyttäminen toteutettaisiin työntekijöiden omalla äidinkielellään. Myös työnteon keskeisiä ehtoja koskevat materiaalit on syytä kääntää työntekijän äidinkielelle ja luovuttaa työntekijöille heti työnteon alkaessa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Aaltonen Erja

